

Streszczenie

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest socjologiczna analiza codzienności zawodowej kobiet zatrudnionych w domach pomocy społecznej (DPS), w których dominującą kategorię mieszkańców stanowią osoby starsze. Celem pracy była analiza sposobów, w jakie pracownice rozumieją swoją pracę, jak opisują jej ciężar, sens oraz społeczną pozycję w warunkach postępującego starzenia się społeczeństwa. Analiza koncentruje się na codziennych praktykach opieki oraz na tym, w jaki sposób instytucjonalny i kulturowy kontekst wpływa na doświadczenia zawodowe kobiet wykonujących tę pracę.

Jedną z głównych tez dysertacji jest to, że praca opiekuńcza w domach pomocy społecznej ma charakter złożony, odnoszący się do sfery: materialnej, emocjonalnej i relacyjnej. Praca w DPS-ach, mimo swojej niezbędności pozostaje strukturalnie niedoceniana i ekonomicznie defaworyzowana. W doktoracie wykorzystano podejście teoretyczne łączące perspektywę socjologii emocji, troski, pracy oraz instytucji, co pozwoliło uchwycić opiekę jako praktykę osadzoną jednocześnie w relacjach społecznych, porządku organizacyjnym i szerszych strukturach nierówności.

Podstawę empiryczną stanowią badania jakościowe zrealizowane z wykorzystaniem obserwacji uczestniczącej oraz wywiadów pogłębionych. Pozwoliło to uchwycić zarówno instytucjonalny rytm funkcjonowania domów pomocy społecznej, jak i sposoby interpretowania własnej pracy przez zatrudnione w nich kobiety.

Analiza materiału badawczego pokazuje, że praca opiekuńcza w DPS-ach nie ogranicza się do wykonywania czynności pielęgnacyjnych, lecz obejmuje organizowanie codzienności mieszkańców, zarządzanie relacjami, reagowanie na cierpienie oraz stałą pracę nad emocjami własnymi i cudzymi. Pracownice funkcjonują jako współtwórczynie świata instytucjonalnej troski, przy jednoczesnym ograniczonym wpływie na warunki jej organizacji.

Najważniejszy wniosek płynący z badań wskazuje, że praca kobiet w domach pomocy społecznej jest społecznie konieczna, lecz zarazem strukturalnie niedoceniana. Niedowartościowanie to przejawia się w niskim poziomie wynagrodzeń, ograniczonym prestiżu, słabej widzialności społecznej oraz niewystarczającym wsparciu instytucjonalnym. W efekcie

kobiety wykonujące pracę niezbędną dla podtrzymywania życia osób zależnych funkcjonują w warunkach, które nie zapewniają im adekwatnego uznania ani realnego wpływu na organizację własnej pracy.

Rozprawa pokazuje również, że domy pomocy społecznej stanowią specyficzny typ instytucji funkcjonujących na styku pomocy społecznej i opieki długoterminowej, organizujących życie osób zależnych w warunkach postępującej niesamodzielności. W tym kontekście praca opiekuńcza ujawnia się jako kluczowy, lecz systemowo marginalizowany element współczesnych społeczeństw starzejących się. Analiza ujawnia także napięcia towarzyszące wykonywaniu tej pracy, związane z niską wyceną ekonomiczną tej pracy, jej społecznym niedowartościowaniem oraz koniecznością ciągłego negocjowania granic między zaangażowaniem emocjonalnym a wymogami instytucji.